

alimara

REVISTA DE TREBALL SOCIAL
NÚMERO 49 / SEGONA ÈPOCA / JUNY 2002

Consell de
Mallorca

alimara

Núm. 49

Segona època, juny 2002

Edita: Consell de Mallorca
Departament de Serveis Socials
General Riera, 67
07010 Palma
Tel: (971) 76 07 62
Fax: (971) 76 10 29

Equip editor: Jaume Mateu Martí
Catalina Garcia Garí

Portada: Sense títol
Aleix F. Serra (8 anys)

Maquetació
i impressió: Esment, centre especial de treball d'AMADIP

Dipòsit legal: PM-128-1987

ISSN: 1778-2166

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

POLÍTICA SOCIAL I IMMIGRACIÓ AL CONSELL DE MALLORCA

Sebastià Cerdà Campomar,
Treballador Social i Sociòleg.
Cap de la Secció d'Exclusió Social i Immigració

Introducció

“Els mallorquins situen la immigració com a primer problema de l'illa”. Aquest és el titular de l'article signat per Antònia Artigues al *Diario de Mallorca* de dia 17 de maig del 2002. Fonamenta aquest article un estudi de Gadeso, empresa especialitzada en estudis sociològics i de provada qualificació. El que apunta Gadeso, gràcies a la comparació de distintes enquestes en períodes distints, és l'alarmant pujada de la percepció del fet immigratori com a problema per part de la població mallorquina, passant del 18'4 %, l'abril del 2001, al 34'5 % de l'actual estudi.

Començam aquest article amb aquesta informació perquè és en aquest context social on es mou i s'haurà de moure la política social sobre la immigració del Consell de Mallorca. Quan parlem del fet immigratori, sigui problemàtic o no, normalment només pensam en les persones que acaben d'arribar; pensam en pasteres travessant l'Estret de Gibraltar, però no solem pensar en les persones que acullen els que arriben ni si estan preparades per rebre, com cal i es mereixen, aquests nous veïns. Per tant, conèixer què opina la gent del carrer, com viuen el fet immigratori els ciutadans, serà una font primordial per tirar endavant les polítiques socials que pretenguin, en definitiva, la cohesió social. Així, el treball d'informació amb els autòctons i posar les bases perquè els nouvinguts es puguin establir entre nosaltres i conviure-hi sense gaires entrebancs, són les dues premisses bàsiques per aconseguir aquesta cohesió social.

Amb aquesta introducció no volem desviar cap problema, ni volem dir que la qüestió de la immigració es resol gràcies, únicament, a l'esforç adaptatiu de la gent autòctona, perquè són dues les realitats a acarar i dobles els esforços per ambdues parts. El que sí volem palesar és que aconseguir que el fet immigratori esdevingui o no un problema, bàsicament està en mans de la població acollidora i no tant en les persones que acaben d'arribar. Sobre això només cal recordar l'ascens —gairebé a tota Europa— dels moviments antiimmigració i dels partits que fonamenten la seva ideologia —com a mínim en el seu discurs— oposant-se a l'arribada de nous immigrants. I per això de cada dia serà més important que, a la vegada que es dediquen recursos per als nouvinguts, també dediquem esforços, des de l'administració pública, a treballar amb els ciutadans autòctons per a la plena comprensió del fet migratori a través, sobretot, de la informació,

de la lluita contra la intoxicació informativa interessada d'alguns sectors o directament contra la "desinformació". En altres paraules, cal informar clarament els mallorquins per rompre amb idees que ja s'estan introduint en l'imaginari col·lectiu com, per exemple, que "els immigrants ens vénen a llevar els llocs de treball que haurien de ser nostres"; o pensar que immigrant és aquell pobre (i normalment moreno de pell), que parla llengües estranyes i que, fins i tot, resa de manera diferent, mentre que l'europeu ros i ric no és vist així. I val a dir que aquesta distinció és molt perillosa perquè, si no s'eradica, aviat "immigrant" serà com un insult, exactament igual com va passar amb altres paraules que començaren definint una determinada situació o condició social o individual i acabaren per ser pejoratives.

Per tant, per començar a parlar de política social i immigració a Mallorca s'haurà de partir sempre de la situació social en la que ens trobam. Obviar-la sí que seria un greu problema. No oblidem que l'ascens de la ultradreta a Europa no és una casualitat i que està fortament relacionat amb la desinformació dels autòctons i amb la seva manca de preparació per assumir el nous reptes que comporta saber vèncer la por a allò desconegut. I tots sabem que la por sol desaparèixer quan es veu i es coneix.

Per tot això, creim que són positives actuacions com la del Fòrum de la Immigració de Mallorca que va consensuar un Manifest, aprovat en sessió plenària dia 8 de maig passat, per oferir a l'opinió pública mallorquina tot un seguit d'idees en positiu del fet migratori perquè incideixen positivament, amb la intensitat que hom cregui, en la percepció d'aquesta realitat nova².

UNA MICA D'ANÀLISI DE LA SITUACIÓ SOCIAL DE MALLORCA EN RELACIÓ A LA POBLACIÓ IMMIGRANT

Feta aquesta introducció, cal ara situar una mica més el marc on ens movem. Tanmateix no pretenem fer una anàlisi exhaustiva d'aquest marc i d'aquesta situació: el bessó d'aquest article és fer un cop d'ull a la política social del Consell de Mallorca vers el fenomen migratori. En altres aportacions incloses en aquesta "Alimara" s'aprofundeix en aquesta situació i en aquest marc.

Com deim al punt anterior, no podem separar el fet migratori d'avui a Mallorca del que es dona a bona part de la resta del món, ni la podem segregar, sobretot, dels reptes que suposa per Europa. Sense anar més lluny, molta normativa sobre estrangeria ve, com a mínim, condicionada per decisions polítiques i administratives preses a les institucions de la Unió Europea (UE). Més enllà, podem afirmar —i no quedam curts— que el fet migratori està directament afectat per la denominada globalització, és a dir, aqueixa fase actual del capitalisme en la qual les organitzacions econòmiques, en la seva recerca de la màxima acumulació, fan que sorgeixi el fenomen de la concentració d'empreses i que aquestes, cada vegada més grans, vagin guanyant més mercat tot sortint del denominat "nacional" per cercar el "gran mercat" mundial. Aquesta idea la podem trobar fins i tot en persones tan conegudes del fet migratori com el professor titular de Dret Internacional Públic de la Universitat de Barcelona, Eduard Sagarra, que en un article publicat a la Revista Jurídica de Catalunya ens diu que "sense cap mena de dubte la legislació sobre estrangeria, immigració, asil i refugi s'ha d'emmarcar en el context de la societat globalitzada i de la multicultural-

litat que suposa les migracions volgudes o no que es produeixen en les societats d'acollida com Espanya ja que som la frontera sud d'Europa i un prototipus anhelat en el tercer món d'una societat del benestar" (Segarra, 2002).

Ara bé, mentre no puguem parlar d'una Europa vertaderament unida i d'una ciutadania europea, hem de parlar de política i legislació sobre els immigrants per part dels estats membres de la Unió Europea a través de les indicacions provinents d'acords com els de Schengen, Tempere o Hèlsinki. I en el nostre cas en particular, hem de parlar de l'Estat espanyol que, hores d'ara, té potestats exclusives per legislar i gestionar els fluxos migratoris. I quan deim Estat volem significar l'aparell politicoadministratiu central o govern i parlament centrals: l'administració autonòmica no té cap potestat ni legislativa ni reguladora del fet migratori, per molt que es vulgui contradir. Hi ha persones i representants d'institucions que, volent dissimular aquest fet, diuen que les administracions autonòmiques o locals sí que poden fer, i molt, per a la inserció dels distints col·lectius de persones immigrants. Ara bé, essent veritat això, a ningú se li escapa que l'elevat nombre de persones immigrants que no tenen la seva situació legal regularitzada, llei d'estrangeria en mà, implica que els serveis finalistes, de benestar en sentit ampli o com se'ns vulgui dir, tenim sempre les mans fermades i arribam a situacions tan paradoxals com, per exemple, la que està passant ara amb la Renda Mínima d'Inserció (RMI). La RMI, que sí és potestat de l'administració autonòmica, recentment ha modificat el Decret que la regula per obrir la porta als ciutadans immigrants, gràcies a la rebaixa del temps d'estada necessari per poder accedir a aquesta prestació econòmica. Ara mateix ja hi ha molts d'immigrants cobrant la prestació. Això no obstant, la RMI no només és una prestació econòmica, sinó que també és un instrument d'inserció sociolaboral gràcies, entre d'altres, als cursos que es programen i fan amb aquest objectiu. Doncs ara ens trobam que immigrants que no tenen regularitzada administrativament la seva estada poden cobrar la RMI però, amb l'esperit de la llei d'estrangeria en mà, no se'ls pot exigir, com als perceptors autòctons, la contraprestació, seguir els cursos corresponents, encara que aquests immigrants els vulguin fer.

La Llei Orgànica 8/2000, que entrà en vigor dia 23 de gener del 2001 i que reformava la Llei Orgànica 4/2000, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i la seva Integració Social, a més del Reglament que les desenvolupa (aprovat dia 20 de juliol del 2001), conformen el "...panorama difícil, procel·lós i complicat de la legislació sobre estrangeria i immigració a Espanya" (idem), tal com ens indica Segarra. Aquest fet és així de clar: si tenim una llei que especifica en el seu títol que vol la "integració social" per als immigrants i les administracions públiques —que som les encarregades de portar a terme aquesta integració— ens trobam després amb problemes com l'anteriorment descrit, vol dir que alguna cosa està fallant. En cap moment les administracions d'àmbit diferent a l'estatal ens hem oposat a assumir les nostres responsabilitats en la inserció sociolaboral dels immigrants; ara bé, estam topant cada dia amb l'esperit de la Llei que, en teoria, està per facilitar-nos la nostra tasca.

I aquestes responsabilitats de les administracions autonòmiques i locals les hem d'emmarcar dins de la legislació pròpia. Aquesta legislació que emmarca, directa o indirectament, les actuacions del Consell de Mallorca en matèria d'im-

migrants és, bàsicament, la Llei d'Acció Social, però també són importants les lleis de consells insulars i de transferències. La primera, encara que ens trobem en fase de preparació d'una llei que la modificarà, és encara el marc normatiu que dictamina les responsabilitats de cada una de les administracions en matèria de serveis socials. Les altres dues, pel seu calat polític-administratiu, pensam que són elements claus per aconseguir definir molt més clarament la Política Social (en lletres majúscules) a fer a les Illes Balears, definint uns nous espais de decisió política que implica canvis organitzacionals en els consells insulars (per aconseguir la ja famosa frase que siguin els vertaders governs de cada Illa) i, paral·lelament, les transferències que ha de plasmar aquesta voluntat i que, en matèria de Serveis Socials i en l'àmbit mallorquí, no es faran efectives fins al juny del 2003.

Per tant, deixat clar que la regularització del fet immigratori és responsabilitat única de l'Estat en el seu nivell central i que el Govern de les Illes Balears, en aquest tema, no hi pot fer gairebé res, sí que podem passar ara al nivell institucional de les nostres Illes. En aquest àmbit hem de parlar del Pla Integral d'Atenció a la Immigració a les Balears, que és responsabilitat del Govern de les Illes Balears. El Pla defineix molt clarament les actuacions a realitzar i reparteix entre les diferents administracions les actuacions que seran de la seva responsabilitat. Grosso modo, podem dir que al Consell de Mallorca se li atribueixen dues grans línies d'intervenció que són: informació, orientació i assessorament (que s'emmarquen en la recentment creada Xarxa OFIM –Oficines d'Informació, Orientació i Assessorament per a Immigrants-) i el servei d'allotjament alternatiu o albergs.

Però, de quins immigrants parlem? És un col·lectiu homogeni? D'on vénen, del nord, del sud? Quina feina fan?

No és l'objecte d'aquest article analitzar detalladament les respostes a aquestes preguntes, tot i que sí podem avançar que d'homogeni el col·lectiu d'immigrants només en té això: que són persones que han hagut de sortir de casa seva i han parat entre nosaltres normalment cercant una vida millor. A part d'això, poc tenen a veure un colombià i un magribí, o un romanès i un senegalès. Parlar, per tant, d'immigrants en genèric és complicat.

D'on vénen? Doncs la majoria de l'aeroport de Barajas i no, per cert, de l'Estret de Gibraltar encara que aquest darrer punt d'entrada sigui molt conegut perquè apareix gairebé cada setmana als mitjans de comunicació. I vénen de per tot: d'Àfrica, del Sud i Centre d'Amèrica, dels països de l'Est d'Europa i, en menor mesura, d'Àsia. De tota manera, la gran majoria dels estrangers que són aquí vénen dels països de la UE. La feina que fan, sense llevar-ne cap lloc als autòctons, és bàsicament la que té a veure amb la construcció i l'hoteleria. S'ha de dir que els primers immigrants vingueren per treballar en el camp. Un cop instal·lats, però, i aprofitant la gran demanda de mà d'obra de la construcció dels anys 90, molts d'ells deixaren l'agricultura.

La pregunta de quants són és molt bona de respondre: ningú ho sap! Sí se sap el nombre d'immigrants en situació regularitzada, però es desconeix el gruix d'immigrants no regularitzats. Una bona font d'informació per a aquestes determinacions és l'empadronament, però així i tot hi ha immigrants que refusen

empadronar-se per por a ser "fixats". D'altra banda, les dades d'empadronament d'un any a l'altre varien espectacularment. Així, si hem de parlar de xifres, parlem de les oficials i per això ens ve molt bé (per la seva immediatesa i actualitat) la informació apareguda a *Diari de Balears digital* de dia 20 de maig de 2002 on se'ns indica que "el nombre d'estrangers residents a les Illes Balears ascendeix a 56.791 persones, això és, un 19'34 per cent més respecte de l'any passat". Les dades sorgeixen de "la resposta del Govern a la pregunta parlamentària formulada per escrit pel diputat socialista Alberto Moragues Gomila. Les dades del Govern, que fan referència únicament a aquells estrangers que gaudeixen de permís de residència, revelen també que els alemanys constitueixen el grup més nombrós. Concretament, els 12.365 germànics que habiten actualment a Balears suposen un 21'77 per cent del total dels estrangers que resideixen a l'Arxipèlag". L'article segueix amb més informació i ens indica que "les xifres actualitzades el març de 2002 indiquen que, en el transcurs del darrer any, el nombre d'estrangers residents a Balears va registrar un ascens de 9.202 persones, fet que suposa un increment del 19'34 per cent. Per nacionalitats, els anglesos ocupen el segon lloc després dels alemanys, atès que, en l'actualitat, tenen fixada la seva residència a Balears un total de 9.980 britànics. Després d'ells, és el col·lectiu marroquí, amb 6.133 persones, el tercer més nombrós que ha fixat la seva residència a les illes. Els següents països amb més ciutadans residint a les illes són: França, amb 2.968; Itàlia, amb 2.842; República Dominicana, amb 2.652; Argentina, amb 1.734; Colòmbia, amb 1.701; Holanda, amb 1.377; i Bèlgica, amb 1.004. En les dades aportades pel Govern també queda reflectida l'elevada presència de ciutadans de la Unió Europea que té fixada la seva residència a les nostres illes. Concretament, la suma de persones procedents dels catorze països s'eleva a 33.621, fet que suposa més de la meitat —un 59'2 per cent— del conjunt d'estrangers que gaudeixen de permís de residència a les Illes".

Per tant, com es pot comprovar, la majoria de ciutadans estrangers a Mallorca són ciutadans de la UE. El primer col·lectiu important dels denominats extracomunitaris és el marroquí, però en tercera posició.

ALGUNES CONSIDERACIONS PRÈVIES PER ACABAR DE SITUAR EL TEMA

En primer lloc, i seguint amb el que dèiem a la introducció, cal que tinguem clar que el fenomen de les migracions no és nou i que estam patint l'efecte de la internacionalització, ja que als pobres no els queda més remei que venir al lloc dels rics. Quant a la primera idea no cal recordar que la història de la humanitat està farcida de moviments migratoris. Encara més, si anem cap endarrera, no trobarem ningú que sigui autòcton d'un lloc des dels primers temps; sempre hi ha un moment en què algun avantpassat nostre va arribar on som ara. I no perdem de vista que a Mallorca, fins als anys cinquanta, érem els mallorquins els qui emigràvem; que a partir dels seixanta vàrem començar a rebre les primeres immigracions de gent de terres pobres d'Espanya i que no és fins ben entrats els vuitanta que comença a arribar la nova immigració, la que ara ens ocupa. Per això, centrar el fet migratori en el que està passant a l'illa en els darrers quinze o vint anys és no tenir perspectiva històrica, un greu problema que no cal fomentar. Tenint clar aquest fet, podem entendre millor que ara ens trobam en una nova època, que molts pensadors qualifiquen de "post" (es parla

de "postmodernitat", de "postcapitalisme", etc.) i creim que aquest fet és dona perquè actualment ens trobam en un gran moment de canvi social, perquè ens sentim orfes del que fins ara havia donat sentit al nostre entorn social i que no sabem com definir el que de nou està passant. Els estats nacionals "empetiteixen" perquè són "sortejats" per les grans empreses multinacionals; hem entrat en la denominada era de la informació —tal com diu Manel Castells³ *la Xarxa ha fet canviar moltes coses, fins i tot de la vida quotidiana*—; la televisió està arribant, per cable o per satèl·lit, als llocs més allunyats del centre on s'està emetent; els països del denominat tercer món —o amb més precisió, perifèrics⁴— estan entrant dins l'engolidor de la modernització però per la porta del darrera: volen ser part del món desenvolupat i opulent però a casa seva, normalment, l'única cosa que hi ha de modern és la pobresa... Tota aquesta nova situació, en matèria d'immigració, fa que es doni "l'efecte cridada", és a dir, els pobres del món volen venir al centre, al primer món, per gaudir d'allò que els arriba per boca dels conciutadans que ja són entre nosaltres o que poden veure per televisió. Sami Nair ens ho confirma quan, després d'analitzar les ingents quantitats d'europaus que emigraren i colonitzaren primer el continent americà i posteriorment d'altres colònies arreu del món, ens diu que "... avui en dia, el moviment de les poblacions es produeix exactament en sentit invers: el Sud és el que puja cap al Nord, com a conseqüència no només de la desorganització planetària provocada de forma remota per les antigues polítiques colonials, sinó també per la desreglamentació de l'economia mundial. Masses d'esparracats, pobres de cap part, treballadors de càrrega, refugiats, però també noves capes de "colls blancs" (tècnics, professionals liberals), joves executius disposats a tot per tal de no caure en el desarrelament social. Fascinació, en definitiva, per aquest Occident ric, un nou Eldorado per als desheretats de la terra". (Nair, 1999).

Davant persones que afirmen no entendre com és que encara vénen més immigrants, com és que no se'ls atura i se'ls retorna a casa seva, la resposta és molt simple: si seguim enviant el missatge des del primer món cap el tercer que aquí, tal com es diu popularment, fermam els cans amb llonganisses i, sobretot, que el nostre sistema productiu segueix necessitant mà d'obra mal pagada i en condicions febles, doncs els immigrants seguiran venint. I no s'aturarà el procés per molta vigilància que es posi a l'Estret de Gibraltar (els que detecten avui ho tornen a intentar passat demà). Per tant, creim que és un perill l'actual sistema de fer les coses perquè si tenim immigrants entre nosaltres és perquè el nostre sistema productiu en necessita; estam en una espiral de creixement molt gran i poca gent posa sobre la taula la fragilitat ecològica de l'illa (de les Illes). Ara bé, no ens queixem: tenim el que volem tenir.

Aquest fet ens porta a fer una crida de futur. Voldríem que tothom pensés que passarà si la realitat actual canvia i arriba l'alentiment de l'economia, ara contemplat com una hipòtesi. Els nouvinguts estan passant a engrossir la capa més feble, socialment parlant, de la població mallorquina. En aquests moments ens estam trobant amb manca de recursos (en genèric, no només socials) per als nouvinguts; ens trobam amb els problemes dels menors immigrants sense família (problema social desconegut a Mallorca fins fa uns anys). Què passarà en una baixada del creixement econòmic si ara, sense tenir aquest problema, ja ens trobam amb problemes fins ara desconeguts per resoldre? El creixement actual,

---

ens està aportant a tots —immigrants i autòctons— una millor qualitat de vida? No sabem si, com deia Bob Dylan, les respostes les hem de cercar en el vent.

No volem acabar aquesta primera part introductòria sense intentar definir, encara que sigui molt succintament, tot un seguit de conceptes, ja que les paraules són eines que poden servir per enriquir o per espatllar les relacions humanes. Per tant, definir molt bé què s'entén per integració, assimilació, interculturalitat, identitats o cohesió social ens pot ajudar.

Creim que hem de parlar d'integració, ja que als nouvinguts els hem de fer un lloc entre nosaltres. Així i tot, no creim que la integració signifiqui assimilació, sinó més aviat fusió intercultural. Cadascú porta dins seu una identitat que ha conformat en l'entorn cultural que l'ha envoltat i des del moment que els immigrants vénen a casa nostra amb, com a mínim, el que Berger i Luckmann⁹ denominen socialització primària feta, pensar que aquestes persones rompran per complert amb el seu fet cultural per assumir el nou és no tocar de peus a terra. El que ens ha de guiar, pensam, és el fet de no perdre les conquestes socials tant d'una cultura com de l'altra. Elements de llibertat individual —com poden ser la llibertat de creences, de religió, etc.— del món occidental no han de ser substituïts per altres visions; a la vegada, la solidaritat i la companyonia perduda en el nostre món de presses i individualista, però existent entre els musulmans per exemple, també hauria de ser un valor a afegir a la cultura resultant de tot plegat. Si aconseguim arribar a aquest punt, haurem aconseguit una vertadera cohesió social.

QUÈ HA FET EL CONSELL DE MALLORCA EN MATÈRIA D'IMMIGRACIÓ

Tal com hem exposat anteriorment, el Consell de Mallorca sempre ha tirat endavant les seves actuacions en política social per a ciutadans immigrants amb els condicionants que s'han explicat i intentant establir les seves actuacions d'acord amb la resta d'administracions autonòmiques i locals. Per això, els convenis de col·laboració entre el Consell de Mallorca i la Conselleria de Benestar Social del Govern de les Illes Balears i, també, amb l'Ajuntament de Palma i altres administracions municipals com sa Pobla o Calvià, han estat elements d'importància cabdal.

Les actuacions del Consell de Mallorca en matèria d'immigració estrangera comencen aproximadament l'any 1994 i passen per distints moments, tant en les maneres d'intervenir en la realitat com en la disposició de recursos i la implementació de programes. Ara bé, el fet migratori i les actuacions de política social en general amb els immigrants són totes molt recents perquè aquest fenomen no comença a ser un element ben visible fins ben entrada la dècada passada. Per exemple, el Pla d'Inserció d'Immigrants del Ministeri d'Afers Socials data del 1994 (es va aprovar en Consell de Ministres de dia 2 de desembre de 1994) però es va començar a aplicar a partir del 1995 i no es varen començar a veure'n efectes fins a l'any 1996, quan ja els diferents ministeris pogueren presupostar les diferents actuacions a dur a terme. Per tant, anteriorment a aquesta data, podem parlar de manca d'un marc general de planificació i de definició de

línies mestres per atendre el nou repte que comportava (i comporta encara) el fet immigratori.

Aquestes primeres actuacions del Consell de Mallorca es fan en col·laboració amb el sindicat Comissions Obreres de les Illes. En aquests primers moments, des de l'antiga Comissió de Benestar Social i Sanitat, s'hi dedicava el treball d'un tècnic encarregat de la matèria. D'aquesta col·laboració inicial en sorgeix un producte, la publicació de l'estudi "La població d'origen magribí a Mallorca", de l'any 1994.

Aquesta col·laboració s'amplia els dos anys següents a partir d'una subvenció del Ministeri d'Afers Socials emmarcada en la realització de tres programes: "Sensibilització i formació de mediadors", "Integració educativa i cultural" i "Registre i estudis de migració, sistema OPI". Cal remarcar que per a la realització d'aquests tres programes se signa un conveni de col·laboració amb diferents entitats.

Ara bé, una de les tasques portades a terme pel Consell de Mallorca que més influència ha tingut en les polítiques socials a favor dels immigrants estrangers a Mallorca ha estat l'atenció social individual i familiar començada a la Part Forana de Mallorca.

D'aquest fet cal destacar:

1. Per què la Part Forana i no tota l'Illa i, sobretot, Palma? Doncs, entre d'altres coses menys importants, pel fet que el Consell de Mallorca sempre ha establert com a línia prioritària treballar a la Part Forana donant suport, sobretot, als petits ajuntaments (recordar aquí que gairebé el primer gran programa de l'antigor de l'actual Departament fou el Programa Pobles que tenia per objectiu donar suport a la contractació i establiment de Serveis Social d'Atenció Primària als pobles de Mallorca) i, en segon lloc i de resultes del primer, es treballà eminentment des dels Centres comarcals.
2. Les fases per les que passa aquesta atenció les podem dividir en:
  - El juliol de 1996, mitjançant acord INEM-Corporacions Locals, el Consell de Mallorca contracta un equip format per tres professionals que atenen els ciutadans immigrants a Inca i sa Pobla. L'experiència finalitza el mes de març de 1997.
  - El mes de juliol de 1997 el Consell de Mallorca contracta, en règim laboral, un Equip d'Immigrants format per dos tècnics en relacions laborals i un treballador social, i s'amplia l'àmbit d'actuació a la Comarca de Manacor.
  - L'any 1998 aquest equip passa a formar part de la plantilla orgànica del Consell de Mallorca, amb la mateixa composició que l'any anterior. A finals d'any s'incorpora a l'Equip un segon treballador social i durant el 1999 s'amplia l'àmbit al municipi de Calvià, i es comença a mirar la viabilitat d'actuar des d'altres municipis de la Comarca de Palma; també es fa atenció telefònica per als casos dels municipis als que no s'arriba des dels punts d'atenció.
  - Aquesta situació s'allarga fins a l'any 2001 quan es comença la transformació de l'antic Equip d'Immigrants en la Xarxa d'Oficines d'Informació, Orientació i Assessorament per a immigrants (Xarxa

OFIM) que començarà a ser una realitat a finals d'any i que representa la incorporació de dos treballadors socials (els dos treballadors socials funcionaris de l'antic Equip deixen de fer feina directa amb casos per passar a treballar en altres projectes i en altres línies d'intervenció) i un nou tècnic en relacions laborals (aquesta incorporació es fa gràcies a un conveni de col·laboració). A part, s'amplia l'àmbit d'actuació abraçant tota l'illa; també a la Ciutat, ja que es crea una OFIM a Palma de titularitat municipal.

Per tant, no és arriscat apuntar que el Consell de Mallorca ha estat l'administració pública pionera en les actuacions d'atenció a la població immigrada i ens agrada que aquest fet quedi palès perquè han sorgit veus que han posat en dubte la voluntat del Consell de Mallorca de tirar endavant polítiques socials vers els immigrants. Per tant, el Consell de Mallorca fa més de 8 anys que està actuant en favor dels immigrants.

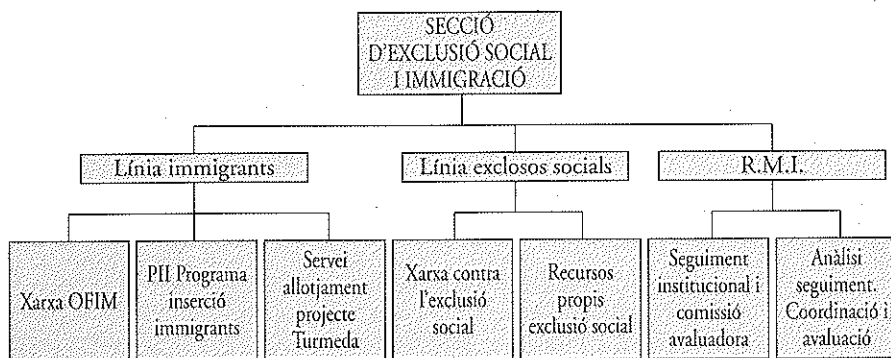
Així i tot, no pretenem cap reconeixement, ni menys encara, pensar que des del Consell de Mallorca estam liderant les actuacions per a immigrants. I la prova d'això és que també s'ha de reconèixer la sensibilitat per aquest tema i l'ingent esforç que fan moltes associacions, entitats i organitzacions no governamentals tirant endavant projectes i actuacions en favor d'aquest gran col·lectiu gens homogeni. Projectes d'alfabetització i aprenentatge de les llengües oficials d'aquest país, grups de suport i altres estan, no començant, sinó consolidant-se gràcies a l'esforç d'aquestes entitats a les que el Consell de Mallorca procura donar suport a través del finançament directe o de la Convocatòria de subvencions anual.

ESTAT ACTUAL DE LES ACTUACIONS PER A IMMIGRANTS AL CONSELL DE MALLORCA

Les actuacions del Consell de Mallorca per als immigrants s'han fet des de diferents entorns organitzacionals del Departament de Serveis Socials⁶. Actualment es treballa des de la Secció d'Exclusió Social i Immigració, dins la Direcció Insular d'Acció Social.

Com bé defineix el nom de la Secció, les seves actuacions i encàrrecs no només es redueixen a les d'immigrants, sinó que també es treballa amb altres

Línies d'intervenció de la Secció d'Exclusió Social i Immigració

---

línies d'actuació com l'exclusió social i, de retruc, amb maneig d'informació de la Renda Mínima d'Inserció. Així, la Secció manté tres grans línies d'actuació.

Ara bé, si ens centram en la línia d'immigrants, podem dir que té també tres grans línies d'actuació que són: la Xarxa OFIM, Programa d'Inserció d'Immigrants (PII) i Servei d'Acollida per a Immigrants o Programa Turmeda.

Xarxa OFIM

Tal com s'ha exposat abans, la Xarxa OFIM comença a definir-se al llarg de l'any 2001, encara que cal especificar que en anys anteriors ja s'estava treballant en la seva viabilitat donat que, en altres indrets propers, les actuacions amb immigrants anaven en aquest sentit, és a dir, el funcionament d'oficines en xarxa, tant les OFRIM de la Comunidad de Madrid com les OFIM de la Diputació de Barcelona⁷.

L'any 2001 es comença treballant, en primer lloc, en un conveni de col·laboració amb el Govern de les Illes Balears que es tradueix en l'aprovació per ambdues parts del "Conveni de col·laboració en matèria d'immigració entre l'Institut Balear d'Affers Socials, depenent de la Conselleria de Benestar Social del Govern de les Illes Balears, i el Consell Insular de Mallorca per al desenvolupament d'actuacions conjuntes destinades a facilitar la integració social dels immigrants estrangers a l'illa de Mallorca", en el qual s'especifica el finançament del Govern de les Illes Balears cap al Consell de Mallorca i es convenia, entre d'altres, la implantació de la Xarxa OFIM.

En segon lloc, i emmarcat en aquest acord global amb el Govern de les Illes Balears, el Consell de Mallorca arriba a un acord amb l'Ajuntament de Palma per a la creació d'una OFIM a Ciutat. Per això, se signa l'"Acord de col·laboració entre el Consell Insular de Mallorca i l'Ajuntament de Palma per a la creació d'una "Oficina d'Informació Orientació i Assessorament als Immigrants (OFIM)", emmarcat dins del Conveni Marc que tenen ambdues administracions públiques. En aquest acord de col·laboració, el Consell de Mallorca aportava finançament per a la creació de l'OFIM Palma i l'Ajuntament aportava, a part també de finançament, el personal mitjançant conveni, en aquest cas amb la Creu Roja. De mutu acord també s'especificava que la coordinació tècnica de tota la Xarxa OFIM, inclosa l'oficina de Palma, era responsabilitat del Consell de Mallorca.

Aquesta Oficina de Palma creim que és una fita molt important donat que, per una part, significa que les administracions públiques ofereixen un servei essencial per als ciutadans immigrants a Ciutat —que és el municipi de les Illes on s'hi concentren la majoria d'immigrants— i, en segon lloc, és una gran passa endavant en la consecució d'un objectiu àmpliament anhelat: aconseguir que el tema del fet migratori no sigui emprat ni políticament ni partidàriament i que les diferents administracions públiques, sigui quin sigui el seu color polític, estiguin disposades a treballar conjuntament per aconseguir la cohesió social necessària en uns moments com els actuals.

En tercer lloc, des del Departament de Serveis Socials s'arriba a un acord amb la Creu Roja per convenir la incorporació de nous professionals per a la Xarxa i que es concreta en el Conveni de Col·laboració en matèria d'immigració entre Creu Roja Balears i el Consell Insular de Mallorca per al desenvolupament d'actuacions destinades a la creació i manteniment de les Oficines d'Informació,

Orientació i Assessorament per a Immigrants Estrangers a l'illa de Mallorca. Aquest personal, tal com s'ha especificat, està conformat per dos treballadors socials i un tècnic en relacions laborals, i comencen a treballar a finals del 2001.

Per últim, el Consell de Mallorca arriba a acords de col·laboració amb tres ajuntaments que verbalitzen la seva voluntat de coparticipar en la creació de la Xarxa. En concret, i en un primer moment, s'hi apunten els ajuntaments de Calvià, Lluçmajor i sa Pobla. Amb el primer i el darrer s'arriben a acords de col·laboració (el 2001 amb Calvià i el present 2002 amb sa Pobla) emmarcats en els seus respectius Convenis Marc. Per tant, en aquests moments tenim que l'Ajuntament de sa Pobla es converteix, així, en el punt d'atenció comarcal de l'OFIM de la Comarca d'Inca i l'Ajuntament de Calvià amb el de la Comarca de Palma. La idea era que a Lluçmajor hi hagués un altre punt per, així, tenir dos punts d'atenció a la Comarca de Palma amb una situació estratègica immillorable, en els dos extrems de la badia de Palma. No ha pogut ser així i hem hagut de reestructurar la nostra idea inicial i fer atenció des dels mateixos serveis que tenim a Palma, cosa que en un principi havíem descartat per no crear confusió amb l'OFIM de Ciutat.

Al dia d'avui la Xarxa OFIM queda de la següent manera:

ÀMBIT TERRITORIAL DE LES OFIM

OFIM DE COMARCA DE PALMA

Punt d'atenció de Calvià

Andratx
Calvià
Deià
Esporles
Estellencs
Fornalutx

OFIM Comarca de Palma

Banyalbufar   Lluçmajor
Bunyola   Marratxí
Puigpunyent
Sóller
Valldemossa

OFIM PALMA

Municipi de Palma

OFIM DE COMARCA DE MANACOR

<i>Artà</i>	<i>Petra</i>
Algaida	Porreres
Ariany	Santanyí
Campos	Sant Joan
Capdepera	Sant Llorenç
Felanitx	Ses Salines
Manacor	Son Servera
Montuiri	Villafranca

OFIM DE COMARCA D'INCA

Punt d'atenció d'Inca

Alaró   Mancor
Binissalem   Maria de la Salut
Consell   Selva
Costitx   Sencelles
Escorca   Sineu
Inca   Sta. Eugènia
Lloret   Sta. Maria
Lloseta   Sta. Margarida
Llubí

Punt d'atenció de Sa Pobla

Alcúdia
Búger
Campanet
Muro
Pollença
Sa Pobla

Programa d'Inserció d'Immigrants

Aquest programa sorgeix el 1997 com a necessitat de complementar les actuacions de l'atenció individual i familiar, per donar cobertura a les noves actuacions amb immigrants del Consell de Mallorca —com per exemple la creació del Fòrum de la Immigració a Mallorca— i per donar cobertura als programes inicialment engegats el 1995 i 1996, sobretot el de formació de mediadors i el de sensibilització.

No ens estendrem excessivament aquí perquè podria ser molt llarga l'extensió d'aquest article; només comentar que les actuacions van encaminades a sensibilitzar la població en general i els mediadors^s en particular. També es pretén informar i formar a aquests mediadors. Es treballa també la informació permanent als ciutadans estrangers, sobretot quan hi ha canvis en les normatives que els afecten directament o indirecta.

Menció especial mereix el Fòrum de la Immigració a Mallorca, el naixement del qual es pot datar el 14 d'octubre de 1999 amb la publicació al BOIB de l'aprovació definitiva del seu Reglament, segons l'acord del Plenari de Consell de Mallorca de dia 5 de juliol. Aquesta data, però, representa la culminació d'un procés de treball que s'inicià a finals de 1998 i en el qual diferents entitats (grups polítics, administracions, associacions d'immigrants, ONG i altres organitzacions) aportaren propostes que varen conduir al Reglament definitiu.

El Fòrum va sorgir per una necessitat de comptar amb un òrgan consultiu que, a la vegada, fos un espai de debat, de participació i de traspàs d'informació entre totes les organitzacions que tenen alguna cosa a dir en el tema del fet immigratori i en l'abordatge de la problemàtica social que la immigració comporta. Actuacions del Fòrum, com la que hem exposat anteriorment del Manifest, o l'augment dels seus socis des de la seva creació creim que ens indiquen que s'està anant pel bon camí i s'estan fent passes, petites però positives, de cara a aconseguir la cohesió social.

Servei d'Acollida per a Immigrants. Programa Turmeda

El Programa Turmeda neix de la necessitat d'acollir les persones immigrants que arriben a Mallorca, sobretot dins els darrers anys de la dècada passada (són especialment visibles els augments de demandes als serveis d'allotjament del Consell de Mallorca gestionats per La Sapiència dels anys 1996 i, sobretot, del 1998). Com sabem, comencen a arribar immigrants cercant feina a finals de la dècada dels vuitanta, però no és fins entrada la dècada següent que els immigrants es van fent clarament visibles i passen de ser una anècdota a ser una realitat. Aquests nousvinguts, la majoria pobres, mentre esperaven entrar en el mercat de treball romanien al carrer i aquesta circumstància fomentà que esdevingués un problema social. Les successives aparicions del problema a la premsa local en creà estat d'opinió. A partir d'aquí, començaren a fer-se sentir veus acusatòries contra l'administració pública i aquesta que, per descomptat, no estava preparada per envestir aquest nou repte, es va trobar de cop en la necessitat de resoldre un problema social incipient. Davant aquest nou repte, el Consell de Mallorca només podia aportar els recursos de què disposava i aquests

---

no estaven pensats per acarar aquesta nova problemàtica; eren per a exclosos socials i els immigrants no tenen aquesta consideració.

Per tant, en un primer moment, el Consell de Mallorca ha de fer front al problema allotjant els nouvinguts vora els exclosos no immigrants, és a dir, posant en el mateix centre gent amb problemes greus d'alcoholisme i desestructuració personal i familiar, i/o amb malalties físiques i psíquiques importants, i els immigrants, normalment gent sana, amb predisposició total per entrar en el mercat laboral i que l'únic problema que presenten és la seva pobresa fàcilment solucionable amb la consecució d'un lloc treball.

En aquest context sorgeix la voluntat de crear algun servei específic per als immigrants no per segregar-los, sinó per poder atendre les seves necessitats sense haver d'emprar els recursos destinats a altres col·lectius amb problemàtica social. Per això, en el primer trimestre del 1999 s'aprova el Programa Turmeda, que oficialment comença el maig del mateix any. En ell es pretén analitzar els problemes específics dels immigrants i donar les solucions pertinents des del treball social i la inserció sociolaboral, però encara restaven físicament al centre per a exclosos socials de la Misericòrdia. El mes d'agost, fet i fet, per agilitzar el procés, el programa se subdivideix en dues fases denominades TURMEDA I i TURMEDA II; els immigrants en el seu procés d'inserció sociolaboral passarien per ambdues fases i s'entraria a la segona quan la persona immigrant hagués aconseguit un treball i estàs pendent de cobrar el primer sou o, havent-lo cobrat, estàs pendent de trobar un allotjament normalitzat. En aquests moments, no només se subdivideix el programa sinó que la fase II, el mateix any, passa a desenvolupar-se des del Monestir de la Real.

Aquesta situació s'allarga fins el 2001, any en el que es prepara el trasllat de les dues fases al Monestir i s'aporta un centre específic per a la problemàtica concreta dels immigrants. Enguany ambdues fases ja es treballen des de la Real. En els serveis per a exclosos socials només hi ha persones estrangeres, no per aquest fet i la problemàtica social que comporta, sinó perquè presenten símptomes d'exclusió social, bàsicament provinents de malalties físiques i psíquiques.

Actualment s'ha ampliat el perfil dels immigrants susceptibles d'emprar el servei incloent-hi persones en la seva situació legal no reglada i que comporta que no siguin tan fàcilment inseribles sociolaboralment. També s'està estudiant resoldre un problema nou, com són les famílies immigrants, perquè fins ara gairebé només s'atenien homes (o algunes dones) sols, però sense família.

ACTUACIONS DE FUTUR. CAP ON ANAM

Com es pot veure, des del Consell de Mallorca, s'actua des de diferents fronts de cara a oferir recursos socials per als ciutadans estrangers que viuen entre nosaltres. Els recursos, encara que en serveis socials (o del Benestar en sentit ampli) mai no són suficients, sí que, ara per ara, serveixen per dotar els immigrants d'una primera base per poder començar a viure dignament entre nosaltres. Ara per ara, els immigrants no estan engrossint les xifres dels serveis d'exclusió social, però des del Consell de Mallorca veim clar que, tard o d'hora, així serà perquè, si són la part més feble de la nostra societat, malauradament molts d'ells entraran en fase d'exclusió. Per això, el Consell de Mallorca es prepara

reforçant els serveis per a exclosos socials no només invertint en el condicionament dels seus centres —amb el pas de la Misericòrdia a La Pietat— sinó reorganitzant els mateixos serveis d'exclusió i implicant-se molt més en ells. Per tant, el que caldrà en un futur seran polítiques socials flexibles per als immigrants, que es puguin anar adaptant en tot moment a les noves situacions de necessitat dels immigrants.

Tenint clar això, el que sí cal és començar a actuar i contemplar el Consell de Mallorca com una part més de l'engranatge. Creim que, ara per ara, són necessàries dues actuacions globals i que afecten tota la societat mallorquina (fins i tot depassant-la i incloent-hi l'Estat espanyol i la UE) que són:

1. Pactar una política clara d'inversions als llocs d'origen de les persones immigrants. Amb això no volem dir que vulguem reeditar la Teoria del Desenvolupament, o que vulguem fer una nova Revolució Verda, o altres daltabaixos que el món desenvolupat occidental ha infringit al tercer món en els darrers cinquanta anys, ans el contrari: voldríem incidir més en la línia de l'etnodesenvolupament com l'entén Bonfil Batalla⁹ o d'altres de semblants. El que està clar és que calen polítiques fermes per invertir en els països exportadors de persones per aconseguir enriquir-los i, sobretot, que sigui de la manera el més equitativa possible. La importància d'aquest fet serà clau perquè potser que l'expansió mundial del capitalisme aconseguixi arribar al repartiment de riquesa —com ha fet en el primer món— en els països del centre; ara bé, si així fos, a quin preu serà? I mentre no arriba aquesta millora, no seguiran emigrant els ciutadans d'aquests països pobres? Per tant, dedicar diners a projectes d'etnodesenvolupament del Sud, dels països perifèrics de l'expansió capitalista mundial, és una tasca fonamental.
2. Per últim, i més important que l'anterior perquè estam parlant de ca nostra, cal arribar a un acord global entre totes les administracions, partits i altres agents socials, després d'un debat seriós, per definir cap on cal anar, què volem per al futur de Mallorca (i de la resta d'illes). Volem seguir amb un creixement com l'actual, per tant amb més aportació exterior de mà d'obra i més consum de recursos? Volem redreçar aquest creixement? La immigració, si és un problema, és el problema de tots, que directament o indirecta ens afecta o afectarà a tots per igual i que no es pot separar de la resta de fets i afers socials. Per tant, arribar a un gran acord de futur, ara per ara, és un fet clau que cal engegar immediatament perquè, si no, potser demà serà massa tard.

* * *

Per a la realització d'aquest article s'han emprat, a part dels documents que apareixen a les notes, els següents:

Informació periodística:

Artigues, A., "*Els mallorquins situen la immigració com a primer problema de l'illa*". *Diario de Mallorca* de dia 17 de maig del 2002.

<http://www.diaridebalears.com/>

També s'ha usat informació de diferents fonts internes del Departament de Serveis Socials i altres documents, com per exemple, el "Plan para la Integración

---

Social de los Immigrantes”. Dirección General de Migraciones del Ministerio de Asuntos Sociales. Madrid, 1995.

Per últim, s’han emprat dos documents amb cites dels seus autors:

Nair, S. *El Desplazamiento del Mundo*, Instituto de Migraciones y Servicios Sociales del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Madrid, 1999.

Sagarra, E. “*La Legislación española del 2001 sobre extrangeria e inmigración*”, a *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 1, 2002, Col·legi d’Advocats de Barcelona. Barcelona.

NOTES

¹ Ens referim aquí a moviments ciutadans en principi espontanis, com per exemple el moviment de ciutadans de Premià de Mar mobilitzant-se en contra de la construcció d’una mesquita en el municipi.

² Aquest Manifest, una vegada aprovat, va ser presentat en roda de premsa per tal d’assolir el màxim possible de difusió.

³ Castells, M. *La era de la informació: economía, sociedad y cultura*, 3 vols. Alianza Editorial. Madrid, 1999.

⁴ Quant a aquest concepte, és molt recomanable la lectura de Chace-Dunn, Ch.: *Centro y Periferia*, a Finkel, L.: *La organización social del trabajo*. Editorial Pirámide, 1994.

⁵ Berger, P.L. i Luckmann, T.: *La construcción social de la realidad*. Segona edició, Editorial Herder. Barcelona, 1996.

⁶ Cal recordar, però, que hi ha altres actuacions del Consell de Mallorca dirigides als immigrants engegades i mantingudes per altres conselleries, de les quals en volem destacar la de Promoció Econòmica i Ocupació.

⁷ Es pot ampliar informació a VV.AA.: *La formación i la inmigración extracomunitaria*, un nou rept. Conselleria de Treball i Formació. Palma, 2000.

⁸ A la Secció d’Exclusió Social i Immigració entenem per mediador tota persona, professional o no, que sense ser immigrant està en contacte amb immigrants. Per tant, hi tenen cabuda des del personal sanitari fins als membres d’ONG, passant pels professionals de serveis socials.

⁹ Bonfil Batalla, G.: *El etnodesarrollo: sus premisas jurídicas, políticas y de organización*, a Rojas Araveda, F. (ed.): *América Latina: etnodesarrollo y etnocidio*. San José de Costa Rica, FLACSO, 1982. Bonfil és partidari del desenvolupament (cal pensar que altres autors crítics proposen que aquesta idea del desenvolupament s’aturi) però que es faci no amb la perspectiva del món occidental i opulent, sinó aprofitant els sistemes culturals de les ètnies on s’haig d’aplicar programes de desenvolupament.